

L'ermita de Sant Dimes de Montserrat

per Cebrià Baraut

Un document de l'any 933 esmenta nominalment l'existència a Montserrat de quatre ermites, situades dues a la part baixa de la muntanya, Sant Pere i Sant Martí, i dues a la seva part mitjana, Santa Maria i Sant Iscle. Cap a la fi del mateix segle X, els vescomtes de Barcelona edificaren la de Sant Miquel, on, a la segona meitat del segle XI, consta que hi habitava un ermità de nom Garí.¹

La gran florida de la vida eremítica a Montserrat no havia de produir-se, però, fins més tard, entre el segle XII i el segle XVI en què va assolir la seva plenitud. L'eremitori montserratí restà aleshores definitivament constituït, tant pel que fa al nombre de les ermites com als seus titulars: Sant Jeroni, Santa Magdalena, Sant Onofre, Sant Joan Baptista, Santa Caterina, Sant Jaume, Santa Anna, Sant Antoni, Sant Salvador (o de la Transfiguració), Sma. Trinitat, Sant Benet, Santa Creu (o Santa Elena) i Sant Dimes.

Els orígens

Bé que col·locada ordinàriament al darrer lloc en les descripcions de les ermites, la de Sant Dimes no és pas la més tardana, ja que la seva construcció pertany encara al segle XV. La documentació contemporània i posterior permet de precisar-ne el temps i les circumstàncies.

Totes les antigues fonts montserratines coincideixen a assenyalar la presència, en l'indret on s'esqueia, d'un castell anterior a l'ermita, la qual l'hauria substituït en ésser enderrocat. La situació del castell i el motiu de la seva destrucció són exposats així per l'historiador Pere Serra i Postius, a mitjan segle XVIII:

«Continuando el mismo cerro à la parte de levante, à ciento y cinquenta passos de la hermita de Santa Cruz, donde se forma un cabezón ò remate de la sierra, guarnecido de grandísimos despeñaderos en contorno, tan seguidos que llegan al río Llobregat, donde escarpa-

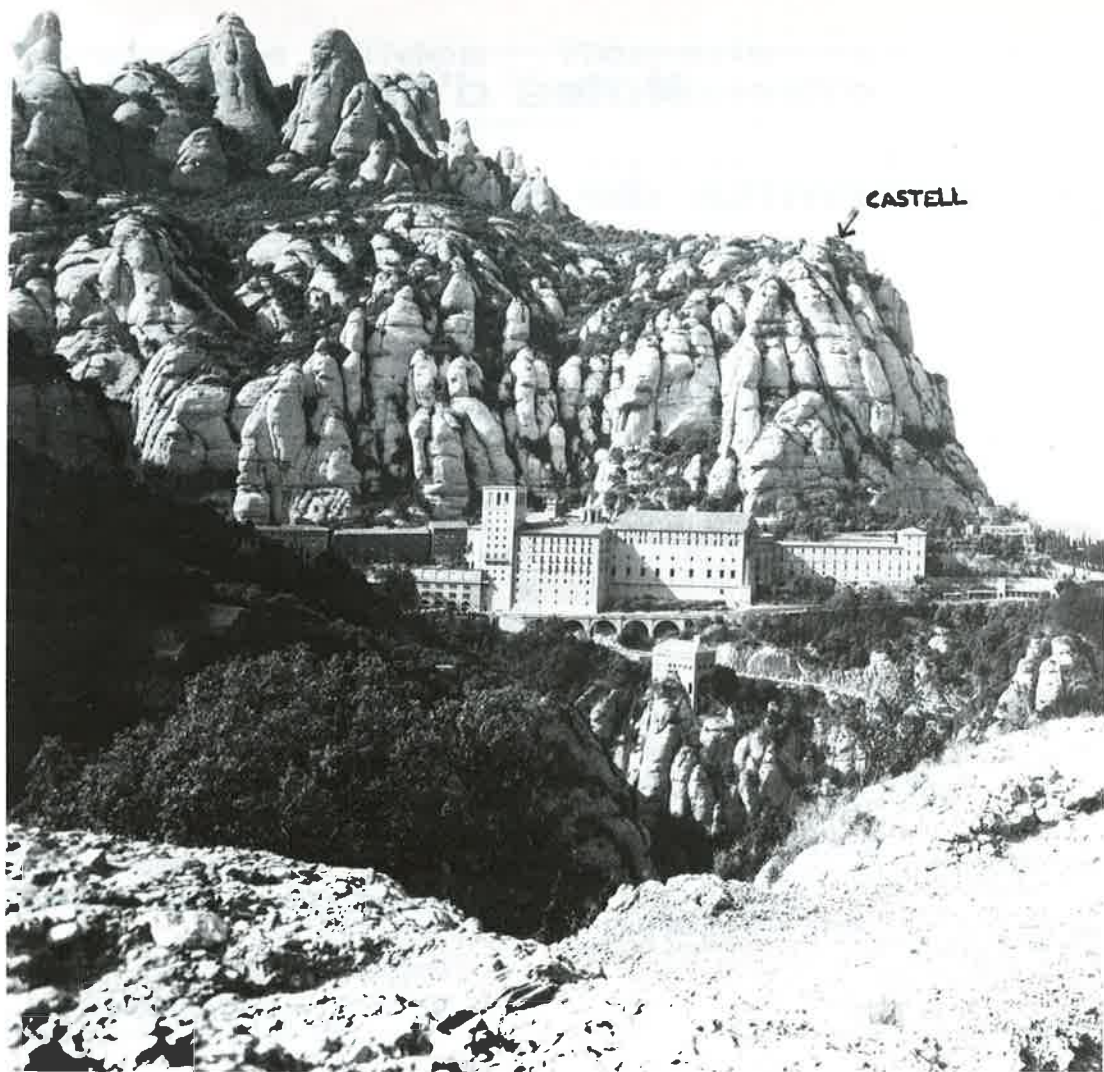
dos baxan mas de quatrocientas tuessas, con solo una entrada practicable à la parte de poniente, està la hermita de san Dimas. Avia antiguamente coronado este sitio un castillo, llamado Montserrate, que servia de atalaya, con dos puentes levadizas, que levantadas, quedavan los despeñaderos por fosso y barbacana, tan segura y fuerte, que aun en lo moderno fuera respetable. Su disposición diò osadia à treinta vandoleros para hazerlo guarida de sus delitos, con lo que tenian atemorizados quantos andavan por la Santa Montaña, y molestavan no poco à los del Monasterio; hasta que seys ò siete labradores de animo y valor emprendieron quitarse semejante padastro. Assaltaron el fuerte, en ocasion que algunos estavan fuera, y matando à unos y prendiendo à otros perecieron todos. Luego se derribò el castillo, y en el mismo lugar se edificò la hermita de el buen Ladron San Dimas».²

Un segle abans el pare Gregorio de Argaiz relaciona també l'ermita amb el castell, i afirma que aquesta era coneguda antigament amb el nom d'ermita del castell: «Tuvo este nombre (hermita del castillo) porque lo fue de hecho, como lo muestran las cisternas cavadas en las peñas, los indicios de puentes levadizas, las paredes con sus antepechos, que no ha mucho que alli se veian, y una Peña que hay alli mas alta que la hermita, donde esta un calvario; era guarda y puesto para hazer la centinela». I afegeix: «Y los monges viejos de aora oyeron dezir à otros mayores, que ellos avian visto el castillo en forma de con dos torres ya maltratadas, pedaços de las puentes levadizas, el muro muy alçado».³ Segons ell a l'arxiu del

1. C. BARAUT, *Las capelles de la muntanya de Montserrat. II Sant Miquel*, «Montserrat. Butlletí del Santuari», n.º 22, 2.ª època, setembre-desembre, 1988, pp. 35-36.

2. *Epítome histórico del portentoso santuario y real monasterio de Nuestra Señora de Montserrat*, Barcelona 1747, p. 22.

3. *La perla de Cataluña. Historia de Nuestra Señora de Montserrat*, Madrid 1677, p. 289. «El quinto castillo fue el que llaman de Montserrat (...) la antigua tradición le señala junto a la hermita de San Dimas el buen ladrón, y esta es la verdadera, y hoy llaman a dicha hermita la hermita del Castillo». *Ibid.*, p. 23.

Lloc on s'esqueia l'antic castell de Montserrat a sobre del monestir.

monestir constava que l'havia reedificat el rei Pere d'Aragó, sense especificar quin dels quatre reis que havien portat aquest nom: «Y hallase en el archivo que el rey D. Pedro de Aragon (no se dize qual de los quatro Pedros) lo mando reedificar, y que en el tenia guarnicion en tiempos de guerras».⁴ Curiosament Argaiz desconex l'episodi dels bandolers, o en tot cas no en diu res, malgrat ésser força més antic.

El trobem ja consignat, per primera vegada, en la *Historia y milagros de Nuestra Señora de Montserrat* de l'abat Pere de Burgos, impresa a Barcelona el 1550.

«Y una vez se pusieron en el (castillo) .xxx. ladrones y se hizieron fuertes, que no avia quien los pudiese tomar, y robaban por todo el

derredor, y se recogian alli, y quando les faltavan provisiones, abaxavan a una garita que estava en una gran peña encima del monasterio, y a fuerza de piedras se hazian traer todo lo que querian, y para haverlos de echar de alli los hovieron de espiar. Y a tiempo que no havia sino dos o tres dentro se atrevieron seys o siete a subir por unos riscos muy asperos y muy peligrosos, teniendose en algunos arboles y matas, y se hallaron dentro sin que hoviessen sentimientos, y assi los sacaron de alli. Y el abad que entonces era por quitar que otra vez no hiziessen otro tanto, mando derribar el cas-

4. *Ibid.*, p. 289.

*Situació
de l'ermita de
Sant Dimes.
Gravat
d'Alexandre de
Laborde (1806).*

tillo, y edifico una hermita so invocacion del buen ladrón».⁵

Aquest passatge no figura, però, en la primera edició impresa igualment a Barcelona, el 1536, la qual representa la notícia més antiga que ens ha arribat sobre la situació, el nom i l'origen de l'ermita de Sant Dimes.

«Saliendo de la hermita de Sancta Cruz, siempre siguiendo este lomo o cerro sobredi-

cho hazia la parte de levante, a .CC. passos poco mas o menos a donde esta este lomo haze un cabeçon o acabamiento de sierra, haziendo unos grandissimos despeñaderos entorno muy seguidos y de grandissimas y muy hondas caydas a la parte de mediodia, levante y tramontana, por las quales partes en ninguna manera

5. Foli 14^{rv}.

Gravat de Montserrat de començ del segle XVI. Al capdamunt de la muntanya el castell amb el seu pont llevadís.

se puede subir ni bajar, porque por qualquiera dellas baxando quasi derecho como quien baxa a un poso ay mas de .CCCC. varas de hondura, esta la dotzena hermita con la invocacion del buen ladron, porque algunos la llaman la hermita de Sant Dimas, que agora por razon de un castillo que alli solia estar en los tiempos de las guerras passadas se llama la hermita del Castillo. (...) Esta hermita tiene solo una entrada muy angosta por una puerta muy pequeña y una puente levadiza no muy ancha, en un lugar muy peligroso e despeñadero muy hondo, la qual puerta siempre esta cerrada con llave, por causa que siempre residen en ella monjes. (...) Y baxando desta hermita por unos despeñaderos hazia la parte del mediodia, casi un tiro de valleta, en unas peñas que cahen muy derechas sobre el Monasterio, esta una como garita de donde en los tiempos passados, quando esta hermita era castillo, se hazian proveher de mantenimiento de los que estavan baxo, y esto con amenazas y por fuerças». ⁶

De tot aquest relat destaquem dues informacions que convé retenir. Primera, que l'ermita de sant Dimes era coneguda encara aleshores com l'ermita del Castell, nom amb el qual la designa també el *Liber de reformatione hujus Monasterii*, l'any 1498, en què fou refeta i ampliada per l'abat García de Cisneros. ⁷ I segona, que els atacs i les vexacions soferts en altre temps pel monestir des del castell, foren perpetrats per la guarnició del mateix castell, no per una banda de malfactors que se n'haguessin apoderat, com pretenen algunes fonts posteriors.

Que aquesta versió és la vertadera ho certifica un document de l'any 1474, on el rei Joan II ordena la seva demolició «en forma que no s'i puixen metre gents algunes ne haia mester munició ne guarda alguna», per tal que en el futur «lo monestir e yglesia en forma alguna no puixe ésser dampnegat per lo dit castell, ne feta vexació ne molèstia en algun temps», cosa que s'havia esdevingut darrerament: «com per speriência se sia vist en aquesta guerra que lo castell, qui edificat està en la summitat de la penya sobre la dita sglésia de Notra Dona, és stat adversari al dit monestir, lantsant pedres e roques per la muntanya abisaven e destruihen la dita sglésia, a la qual, com dit és, com a cap de la abbadia no deu ésser comportat se puxe inferir dan ne damage». ⁸ Malgrat haver estat enderrocat, el record del castell perdurà durant molt de temps, ja que, a part de les referències escrites, el trobem encara representat en la iconografia montserratina de principi del segle XVI, mitjançant una torre i un pont llevadís.

A base de les informacions que ens proporcionen les fonts fins ara mencionades podem intentar de reconstruir així els orígens del castell de Montserrat ⁹ i la seva substitució per l'ermita de Sant Dimes.

6. Foli II^v.

7. «In reparatione et ampliacione heremitorium Castellii, Sancte Magdalene et Sancti Anthonii que omnino destructe erant anno Domini 1498, ducentas quinquaginta libras». G. DE ARGAIZ, *La perla*, pp. 284 i 289; F. X. ALTÉS, *Els abats montserratins del segle XVI al «Liber reformationis Montiserrati»* a «Studia Monastica», 32 (1990), p. 117.

8. G. VILAR-BERROGAIN, *Jean II et le monastère de Montserrat au lendemain de la pacification de la Catalogne 1474*, «Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad (de Barcelona)», 14 (1970), doc. II, pp. 62-63.

9. F. CARRERAS CANDI, *Los castells de Montserrat*, Barcelona 1890, pp. 57-73, el confon amb el castell Marro, que estava situat a tocar de l'antic monestir de Santa Cecília, terme de Marganell. Tampoc no s'ha d'identificar amb la torre de l'homenatge de baix el monestir, on el 15 de desembre de 1396 el prior Vicenç de Ribes va concedir a Joan Prat la investidura feudal del castell de la Guàrdia, propietat del cenobi. A. ALIBARDA, *Història de Montserrat*, Montserrat 1931, p. 63; J. BUCH I PARERA, *Els castells de Montserrat* (Episodis de la Història, 261), Barcelona 1986, p. 39.

D'un castell, anomenat de Montserrat, no n'hi ha cap notícia anterior a l'any 1462¹⁰. Probablement fou construït poc abans o al començ de la guerra entre Joan II i la Generalitat de Catalunya (1462-1472), coincidint amb la fortificació del monestir en temps de l'abat Antoni Pere Ferrer (1450-1471)¹¹, exponent destacat de la resistència catalana. El rei Pere IV (1463-1466) hauria proveït a la defensa del castell establint-hi una guarnició. Acabada la guerra, el 1474, el rei Joan II n'ordenà el desmantellament, al·legant, entre altres raons, l'actitud hostil que durant la lluita els seus ocupants havien adoptat enfront del monestir, la qual cosa va donar peu posteriorment, entre els anys 1536 i 1550, a la naixença de la llegenda dels bandolers, destinada a explicar la construcció de l'ermita de Sant Dimes i la seva dedicació al bon lladre. L'edificació d'aquesta degué seguir de molt a prop l'enderrocament del castell, segons el testimoni de Pere de Burgos: «Y el abad que entonces era (...) mando derribar el castillo, y edifico una hermita so invocacion del buen ladrón»¹². El 1474 era abat comendatari de Montserrat el cardenal Julià della Rovere (1472-1483), que tenia a Montserrat com a vicari l'abat de Santa Cecília, Llorenç Maruny. En tot cas, l'ermita de Sant Dimes existia ja abans de 1498 en què, com s'ha dit més amunt, l'abat García de Cisneros la va reedificar i engrandir. La seva construcció hauria de situar-se, doncs, entre els anys 1474 i 1498, com a dates extremes.

Els ermitans

Segurament l'ermita fou habitada des dels primers dies després de la seva construcció, per bé que, llevat d'algunes excepcions, desconeixem els noms dels seus pobladors anteriors al segle XVIII. D'aquest segle estem més ben informats, gràcies als inventaris contemporanis de les ermites i altres fonts que s'han conservat. Això permet de refer d'una manera bastant completa l'eremitologi de Sant Dimes d'aquesta centúria i part de la següent: Antoni Eures (1706), Josep de Sant Benet (1707), Gaietà Montserrat (1717-1721), Fructuós Teixidor (1728-1739), Magí Garrigosa (1741-1752), Ignasi Rovira (1753-1764), Antonio López (1764-1773), Maur Gaspar Picanyol (1804-1811) i Jaume Sambola (1817-1822), que fou un dels últims ermitans, abans de la definitiva extinció (1856) de la vida eremítica a Montserrat.¹³ Morí a Girona, d'on era natural, el 27 de desembre de 1844.

Un abat ermità: Bartomeu Garriga

Entre tots els ermitans de Sant Dimes sobresurt l'abat Bartomeu Garriga, una de les figures senyeres de l'abadiologi montserratí. Nat a Pinós, Solsonès, el 1504, va ser portat a Montserrat pel seu pare a l'edat de set anys dins les sàrries d'una somera, juntament amb un cabridet, i ofrenat a la Mare de Déu. Acollit i educat a l'Escolania, en complir els setze anys demanà l'hàbit benedictí, que li fou concedit el 31 de març de 1520. El 1559 fou elegit abat per un trienni, durant el qual començà la construcció de la basílica actual (11 de juliol de 1560), iniciativa que havia de fer-lo famós.¹⁴ Reelegit

10. Un document d'aquest any fa referència a la seva defensa, encomanada als habitants dels llocs d'Olesa, Esparreguera, Monistrol, Collbató, el Bruc, la Guàrdia i Marganell, dependents del monestir, M. DE BOFARULL, *Colección de documentos inéditos del archivo general de la Corona de Aragón*, XXII, Barcelona 1862, pp. 274-275.

11. A. ALBAREDA, *Història de Montserrat*, p. 79.

12. P. DE BURGOS, *Historia y milagros*, f. 14^v.

13. B. SOLER, *La extinción de los eremitanos de Montserrat*, «Revista Montserratina» V (1911), pp. 462-478; G. COLOMBAS, *Los últimos eremitanos de Montserrat*, «Yermo», 9,1 (1971), pp. 63-68; E. ZARAGOZA, *Els ermitans de Montserrat*, Montserrat 1993, pp. 98-99 i nota 31.

14. Aquest esdeveniment, consignat en totes les històries de Montserrat, era també recordat per una inscripció gravada en una de les columnes davanteres de la capella major de l'església nova, un cop acabada i consagrada el 1592. «Fratr Bartholomeus Garriga, huius sedis sacrosantæ abbate, ceptæ fuit augustissimi templi istius moles. Qui cum in hoc coenobio puer adhuc, in serviendis santis coaptatus, futurum ita predixisset, primum ejusden templi lapidem jecit, et expiavit quinto idus julii, anno Domini 1560». F. X. ALTÉS, *L'església nova de Montserrat (1560-1592-1992)*, Montserrat 1992, p. 93.

A. de Laborde, l'ermita de Sant Dimes vista des de ponent.

per un altre trienni el 1568, resignà el seu mandat tres mesos i mig abans del seu acabament, el 16 de setembre de 1570. Aleshores es retirà a l'ermita de Sant Dimes on visqué vuit anys, fins a la seva mort el 16 d'agost de 1578. És autor d'un tractat, avui perdut, intitulat *Retribución de la vida eterna*, i escriví també algunes oracions fúnebres de diversos monjos contemporanis, entre elles la del pare Joan Chanon, confés i director espiritual de Sant Ignasi de Loiola.¹⁵ Deixà també redactada una senzilla nota autobiogràfica per tal que fos inclosa en el necrologi del monestir, concebuda en aquests termes: «Bartomeu Garriga, monjo. Nasqué, de pares pagesos, al terme del castell de Pinós, diòcesi d'Urgell. El 8 de maig de 1511, el seu pare el portà i l'oferí a aquest monestir de Montserrat, als set anys d'edat, tan petit que de res no servia. Per amor de Déu, el P. Abat l'acollí al col·legi dels escolans que canten a la Madona, on restà fins als setze anys. L'últim dia de març de l'any 1520 vestí l'hàbit de monjo i, sense valer per gran cosa, perseverà al monestir fins a la mort».¹⁶

Un ermità escriptor: Ciriaco Pérez

Originari de Castella, vestí l'hàbit d'ermità el 6 de novembre de 1597, i morí a l'ermita de Sant Dimes el 1637 amb fama de santedat. Dirigí a Anna Maria Belloch, abadessa de Sant Antoni i Santa Clara de Barcelona, escriví un *Compendio breve de ejercicios espirituales y consideraciones para los que se exercitan en la oración mental por las tres vías, purgativa, iluminativa y unitiva, con un tratado de oración*, imprès a la ciutat Comtal el 1614.¹⁷ El tractat sobre l'oració és original, la resta resumeix l'*Exercitatorio de la vida espiritual* de García de Cisneros. El llibre permet de fer-se una idea de la forma de pregària, vocal i mental, cultivada pels ermitans montserratins, i demostra, d'altra banda, la continuïtat de la pràctica de l'oració metòdica introduïda a Montserrat per l'abat Cisneros († 1510) un segle abans.

Un ermità màrtir: Maur Gaspar Picanyol

Natural de Barcelona, ingressà a Montserrat el 30 de novembre de 1791, a l'edat de trenta-quatre anys, i féu la professió d'ermità el 9 de desembre de 1792. Habità l'ermita de Sant Dimes des de l'any 1804 fins al 25 de juliol de

1811, en què fou assassinat per les tropes napoleòniques que ocuparen el santuari durant la Guerra del Francès. Era tingut per un home virtuós i fidel, fins al punt que hom li confià, poc abans de la segona vinguda dels francesos, la delicada missió d'ocultar la imatge de la Mare de Déu a la seva ermita. El bon ermità acomplí l'encàrrec tan bé com va saber, dipositant-la en el buit d'una petita escala que només ell coneixia, segons deixà escrit en l'autògraf conservat a l'arxiu del monestir, i que diu així: «En el nombre de Dios, Padre, Ijo y Espiritu Santo, digo que oy día 23 de julio de 1811, coloquie esta verdadera Imagen de Nuestra Señora de Montserrat en este pequeño rincón, bajo quatro escalones, rincón indeseante por una tan soberana Señora, el unico que se encontro por no ser savido sino por mi; en dicho día se allaban los bandalos franceses en la ciudad de Manresa con el intento de pasar en esta y destruirlo, por tanto se determino sacarla del altar mayor y esconderla por un pronto en este pequeño rincón. Dios por su divina bondad no permitia que este mucho tiempo en este rincón indeseante, y nos de la paz que deseamos, para dar a esta benerada Imagen el debido culto. —Fr. Mauro Picañol, hermitaño de esta santa hermita de San Dimas». Segons una tradició perpetuada fins als nostres dies, l'amagatall fou descobert per dos soldats, que després d'expoliar la Santa Imatge dels vestits i de les joies que portava, conceberen el propòsit sacríleg de penjar-la en una alzina propera a l'ermita. Però la mort fulminant d'un d'ells féu que l'altre, espantat i penedit, la tornés a deixar en el lloc on l'havien trobada.¹⁸

15. Publicada a la «Monumenta Historica Societatis Jesu», *Monumenta Ignatiana*, series quarta, t. II, Matriti 1918, pp. 441-445, i reeditada per A. ALBAREDA en *Sant Ignasi a Montserrat*, Montserrat 1933, n.º 44, pp. 217-220. La notícia, propalada per alguns autors del segle XIX, sobre l'estada del pare Chanon a l'ermita de Sant Dimes i la confessió de la seva vida que allí li hauria fet sant Ignasi, és del tot infundada.

16. Segons la versió castellana que en dóna el pare Manuel NOVILA, *Breve tratado del seminario de los niños escolanes o infantes del Santuario de Nuestra Señora de Montserrat*, Bibl. de Montserrat, ms. 964, pp. 118-119; G. DE ARGAIZ, *La perla de Cataluña. Historia de Nuestra Señora de Montserrat*, Madrid 1677, c. 56, p. 201.

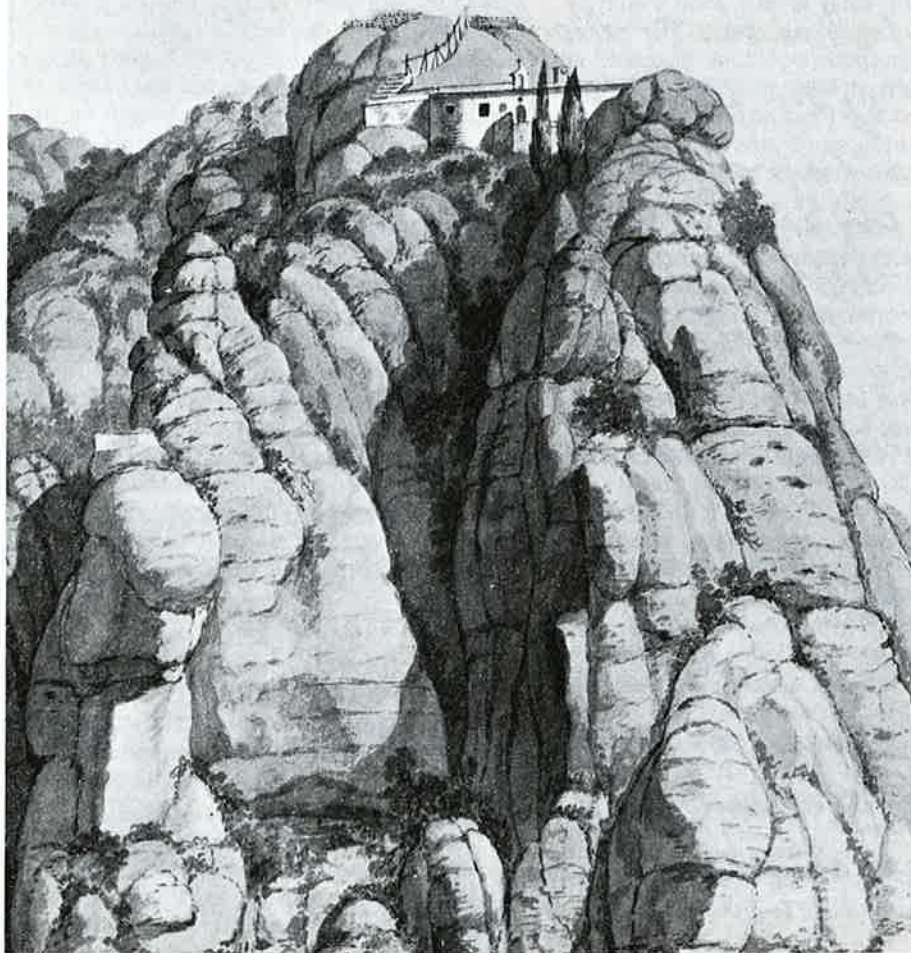
17. El *Tratado de oración* ha estat editat recentment per E. ZARAGOZA a la revista «Nova et Vetera» (Salamanca), n.º 13 (1982), pp. 67-86; *Dictionnaire de Spiritualité*, XII, 1 (París 1984), cls. 1.060-1.062.

18. L'abat Miquel Muntadas, *Montserrat. Su pasado, su presente y su porvenir*, Manresa 1867, p. 299, nota 1, dóna una versió circumstanciada dels fets, que diu haver escoltat de llavis de monjos més antics. «En las varias excursiones que hicieron los franceses por la Montaña en la temporada que estuvieron en Montserrat, dos individuos de su tropa diéron con la Santa Imagen, que estaba en una de las paredes del huerto que hay al pié de la ermita de S. Dimas. la desnudaron de sus vestidos y halajas con que estaba adornada, concibiendo luego el sacrilego proyecto de ahorcarla. Como lo concibieron lo pusieron por

En el Nombre de Dios Padre. Yo el Permita
Dios q' oy día 23 Julio de 1411, Coloque en la
Santísima Imagen de Nuestra Señora de Mont
nate en este pequeño rincón, bajo quatro
escalones, rincón indiente por una tan so-
berana Señ. el unico q' se en contexto por in-
ter savido o no por mí, en dicho día se allaban
los bandalos frunieses en la Ciudad de Monperra
con el intento de parar en esta y deteniéndolo,
por tanto se determino sacar la del Altar más
y colocarla por un pramo en este pequeño rin-
cón. Dios por su divina bondad no permita q' este
mucho tiempo en este rincón indiente, y por de-
la paz q' deseamos, para dar a esta venerada
Imagen el debido Culto.

A Mauro Picanyol
Permitaño de esta Señ. Her-
mita de Sta Dimes

P. Pau
Montanya,
l'ermita de
Sant Dimes
vista del
davant.

Hi restà, abandonada, fins que els monjos la recolliren, la baixaren al santuari i, reparats els desperfectes, l'exposaren novament a la veneració dels fidels.

L'edifici

Tots els autors antics, en referir-s'hi, ponderen la posició singular de l'ermita de Sant Dimes, edificada al peu d'una roca solitària i voltada de precipicis, on havia existit anteriorment un castell fortificat. També remarquen la vista dilatada i esplèndida de què gaudia per la banda de llevant. L'ermita primitiva, construïda probablement amb materials provinents de l'enrunada fortalesa, s'anà engrandint progressivament a través dels anys fins a adquirir la seva forma definitiva al segle XVIII.

Un gravat d'Alexandre de Laborde, publicat a París el 1806,¹⁹ i un dibuix de Pere Pau Montanya de l'any 1789,²⁰ permeten de fer-se una

obra. Al pié del camino que sube á la ermita habia una secular encina, de la cual se conserva todavia una parte, echáronla una soga al cuello, y de los dos el uno se subió al árbol para tirar de la soga, quedando el otro al pié de él para ayudar a levantar la Imágen; cuando he aquí que el de arriba se cae muerto y frío. Aterrorizado el que habia quedado al pié del árbol, tomó la Santa Imágen, y la devolvió anegado en llanto al mismo sitio. Este soldado mas adelante fué á Tarragona: confesó su delito, y facultó á su confesor para publicarlo o manifestarlo á los PP. de Montserrat, y estos nos lo han contado mil veces; pero especialmente cada vez que en nuestra mocedad pasábamos junto á la tal encina».

19. *Voyage pittoresque et historique de l'Espagne*, París 1806, planxa XXIX.

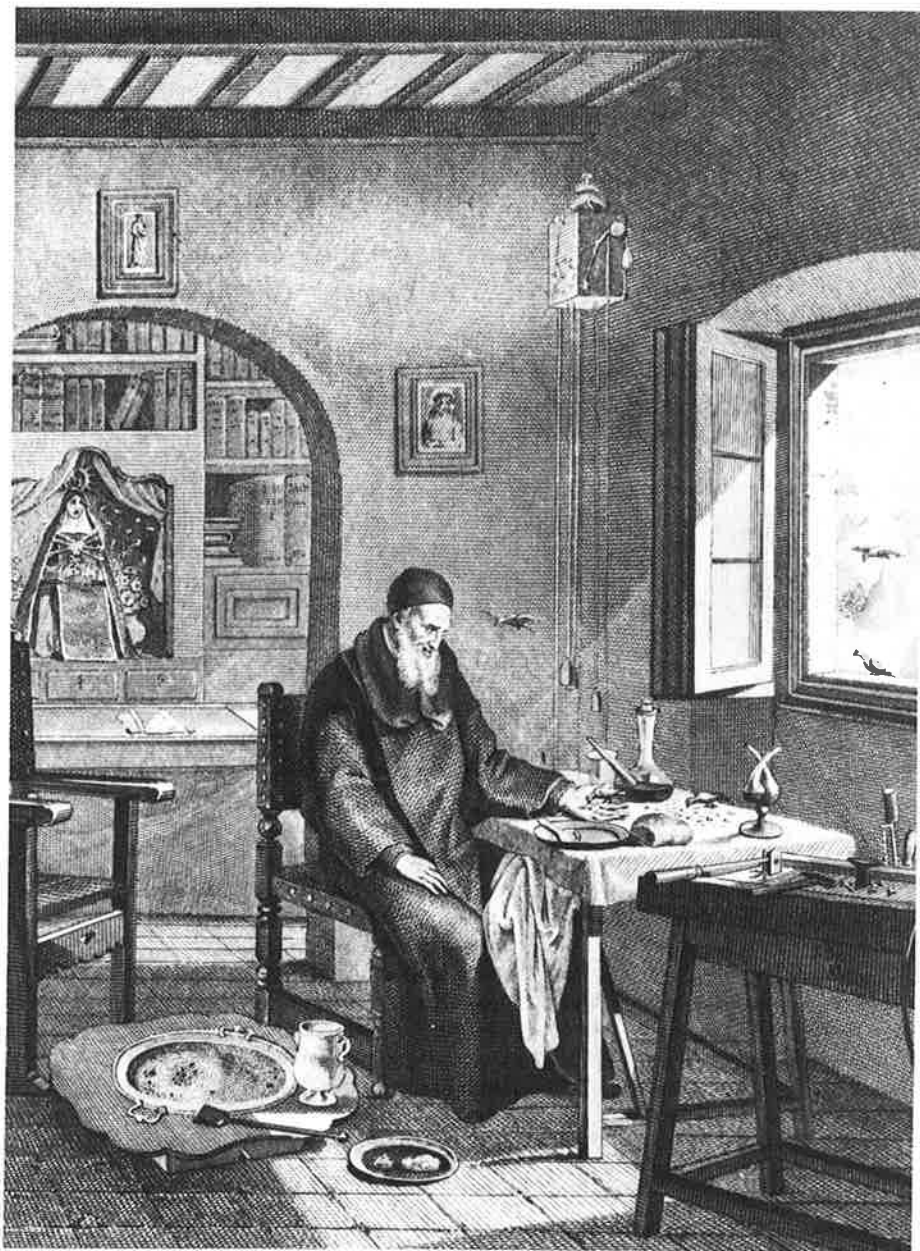
20. Biblioteca de Montserrat, ms. 1137, lfm. n.º 3; C. BARAUT, *Iconografia de les ermites i dels ermitans de Montserrat*, «Miscellanea Barcinonensia», v, n.º 12 (1966), pp. 43-44.

idea de com era aleshores. En el primer es pot veure l'aspecte que presentava vista des de ponent, amb una part de l'edifici encabit entre dues roques i un petit oratori en primer terme, fora del seu recinte. L'altre mostra la perspectiva que oferiria contemplada de front i a certa distància. Ambdues il·lustracions, preses de llocs diferents, es completen mútuament, i per la seva comprovada objectivitat són mereixedores de la màxima credibilitat.

Pel que fa a l'interior sabem pels inventaris

coetanis²¹ que l'ermita comprenia una capella dedicada a Sant Dimes, amb el seu retaule, i un oratori sota l'advocació de Sant Josep. Com totes les ermites, exceptuada la de la Santíssima Trinitat, constava només d'una planta baixa, on hi havia distribuïdes les diverses dependències: dormitori, cuina, refetor i sala d'estar. Aquesta, no massa gran però acollidora i con-

21. Arxiu de Montserrat, A 1, b. 11; G. COLOMBÀS, *La «Santa Montaña» de Montserrat*, «Analecta Legerensia», 1 (Pamplona 1970), p. 187.

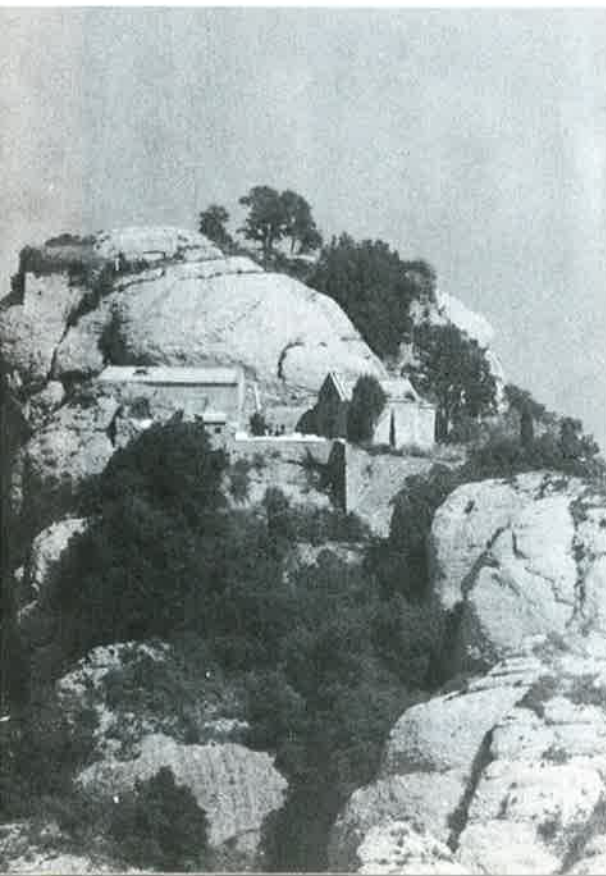

A. de Laborde,
l'ermità i l'interior
de l'ermita
de Sant Dimes.

Capella de Sant Dimes, restaurada a les darreries del segle dinovè.

Estat actual de l'ermita de Sant Dimes.

fortable, captivà l'atenció d'Alexandre de Laborde, que, en un dels seus gravats montserratins,²² n'ofereix una representació en la qual són tinguts en compte fins els més mínims detalls. L'ermità, assegut en una de les dues cadires de braços, ha acabat el seu menjar frugal. Sobre les blanques tovalloles hi ha un pa, un plat, unes típiques setrilleres i un porró. A terra crema un braser prop del qual s'escalfa un gerro d'aigua. Pel finestral obert entra un raig de sol, i uns ocells s'acosten aletejant, mentre d'altres es posen familiarment sobre la taula i fins a la mateixa mà del solitari per recollir les engrunes de pa que els brinda. A la paret penjen alguns quadres, un rellotge de pesos en un angle, i al fons es pot veure la biblioteca amb una imatge de la Dolorosa dins una vitrina. A la dreta apareix un banc de fuster amb els instruments de treball, utilitzats pels ermitans per a la confecció de petites creus de boix, adornades amb els emblemes de la passió del Senyor, que els romeus s'enduïen com a record de llur estada al santuari.

Destruïda durant la Guerra del Francès (1811-1812), l'ermita de Sant Dimes fou reconstruïda per l'abat Simó de Guardiola l'any 1817, i fins al 1822 hi visqué l'ermità Jaume Sambola. Després restà abandonada i ja no tornà a ser més habitada. De la vella ermita subsisteixen només algunes de les parets de l'horta i una part de l'antic edifici, corresponent al dormitori i a la cuina. La capella actual és moderna i fou sufragada per una devota senyora francesa, Lucina Daudier de la Cherbonerie, de Nantes. El 4 de novembre, festa de Sant Carles Borromeu, de l'any 1893 s'hi digué la primera missa celebrada per l'abat Josep Deàs, amb l'assistència d'una bona part de la comunitat. L'altar estava adornat amb una imatge de Sant Dimes crucificat, acompanyada, entre altres figures, d'un centurió a cavall i armat amb una llança.²³ Durant la guerra civil (1936-1939), el retaule fou desmuntat i la imatge del sant llençada a un estimball, on fou rebornada molts anys després i restituïda al seu lloc d'origen. Avui té cura de l'ermita el Gmà. Martí Sas que, de tant en tant, hi fa temporalment algunes estades.

22. *Voyage*, planxa xxx.

23. *Crónica de Montserrat, 1876-1909*, p. 61: «4 [XI, 1893]. Día de S. Carlos, en el que el P. Abad bendijo y celebró misa en la nueva capilla restaurada de S. Dimas el buen Ladrón á espensas de una piadosa señora francesa Mlle. Lucina Daudier de la Cherbonerie, de Nantes, France (...). Capilla y senzillo el altar que lo forma una hornacina dentro el cual hay un grupo de figuras que rodean a S. Dimas puesto en cruz, un centurión con lanza y caballo y otros. El rosetón y el frontis han quedado bien lo mismo que la capilla y altar, aunque todo es sencillo no deja con todo en su conjunto de ser elegante».